HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

ואי מחמת תרעא זיל לא מנכינן ליה והא קא שבח לענין נסכא אלא [א]כי הא דרב פפא ורב הונא בריה דרב יהושע עבדי עובדא בזוזי דאגרדמים טייעא עד י' בתמניא אמר רבה [ב]הזורק מטבע של חבירו לים הגדול פטור מאי טעמא אמר הא מנח קמך אי בעית שקליה והני מילי בצלולין דקא חזי ליה אבל עכורין דלא קחזי ליה לא והני מילי דאדייה אדויי אבל שקליה בידיה מיגזל גזליה השבה בעי מיעבד מתיב רבא [א][ג]אין מחללין על מעות שאינן ברשותו [ב]כיצד היו לו מעות בקסטרא או בהר המלך או שנפל כיסו לים הגדול אין מחללין אמר רבה שאני לענין מעשר דבעינן מצוי בידך דרחמנא אמר [1]וצרת הכסף בידך וליכא ואמר רבה [ד]השף מטבע של חבירו פטור מאי טעמא דהא לא עבד ולא מידי וה"מ דמחייה בקורנסא וטרשיה אבל שייפא בשופינא חסורי חסריה מתיב רבא [ג]הכהו על עינו וסמאה על אזנו וחרשו עבד יוצא בהן לחירות כנגד עינו ואינו רואה כנגד אזנו ואינו שומע אין עבד יוצא בהן לחירות רבה לטעמיה [ד]דאמר רבה חרשו לאביו נהרג שאי אפשר לחרישה בלא חבורה דטפתא דדמא נפלת ליה (א) באוניה ואמר רבה [ה]הצורם אוזן פרתו של חבירו פטור מאי טעמא פרה כדקיימא קיימא דלא עבד ולא מידי [ה]וכולהו שוורים לאו לגבי מזבח קיימי מתיב רבא [ו]העושה מלאכה במי חטאת ובפרת חטאת פטור מדיני אדם וחייב בדיני שמים מלאכה הוא דלא מינכר היזיקה אבל צורם דמינכר היזיקה הכי נמי דמחייב בדיני אדם אמרי הוא הדין דאפילו צורם פטור והא קא משמע לן דאפילו מלאכה דלא מינכר היזיקה חייב בדיני שמים [ז]ואמר רבה השורף [ו]שטרו של חבירו פטור דאמר ליה ניירא קלאי מינך מתקיף לה רמי בר חמא היכי דמי אי

מנא

מחמת תרעא. שבאו גשמים ונמצאו רוב תבואות בעולם והוזלו הפירות: **לענין נסכא.** אם בא להתיכן ולעשות מהן גרוטאות יש יותר מן הראשונים והוי רבית: **עבדו עובדא.** באדם שהלוה את חבירו על המטבע והוסיפו עליו והלכו אלא אגרדימוס סוחר ישמעאל והיה לו מן הראשונה ומן השניה ומלאו בח' של מטבע שניה י' מן הראשונה ונתן לו שמנה: **אמר רבה** גרסינן בכולהו: **הזורק מטבע של חבירו בים.** אע"ג שאין יכול ליטלו: **פטור.** כדמפרש ואזיל דלא שקליה בידיה אלא דאדייה שהיתה ביד בעלים והכהו זה תחת ידו וניתזה לים הואיל וצלולים הן וקא חזו ליה אמר ליה הא מנח קמך ואינה אבודה ואי משום דבעי למיתב זוזא לבר אמוראה למיטש ולמישקליה גרמא הוא שגורם להפסידו אותו שכר וגרמא בנזקין פטור: **אבל עכורין.** בשעת התזה דהוה ליה מעשה בידים אבוד הוא ואין זה גורם אלא ממש דהא ממש התיזו: **היה לו מעות בקיסטרא.** מקום והוא רחוק מאד ויש בו סכנת דרכים ואין שיירות מצויות שם: **אין מחללין.** אלמא אבוד חשיב ליה בים הגדול: **השף.** אשפריי"ר בלע"ז שפחת את הצורה: **בקורנסא.** מרטי"ל בלע"ז: **וטרשיה.** עשאן כאבן חלקה. לשון טרשים: **בשופינא.** לימ"א בלע"ז של נפחים: **חסורי חסריה.** וממש הוא ולא גרמא. טעמא דרבה בכולהו משום גרמא בנזקין הוא ופטור: **על אזנו וחרשו.** אלמא אף על גב דלא חסריה כיון דעשה מעשה בגופו לאו גרמא קחשיב ליה אלא ממש. והכא נמי כיון דמחייה בקורנסיה ופחתיה [ח] ועל ככה חסרו דמים מעשה הוא: **רבה לטעמיה.** הלכך גבי עבד נמי חסרון הוא [ט] [וכנגד אזנו פטור משום דבהכי לא הוי ליה למיחש והאי ודאי גרמא הוא]: **הצורם.** אשקריי"ר בלע"ז פוגם: **במי חטאת.** שקל כנגדן משקולות. ופרה וכל מעשיה נפסלים במלאכה [י]:

עד י' בתמניא. פי' בקונטרס ונותן לו שמונה ולפירושו חשיב ממעלה למטה כלומר י"ב או י"א בתמניא עד י' בתמניא א] יהיב ליה תמניא אבל הא תשעה מן הראשונים בתמניא בשניים יהיב ליה ט' מן השניים תחת ט' של ראשונים או י' בי' ור"ח פי' עד י' בתמניא ויהיב ליה י' ולפירושו הוי מלמטה למעלה:

עכורין וצלולין. לאו דוקא אלא אפי' עכורין אי מצי בר אמוראה למשקלינהו הוו כצלולין ואפי' צלולין אי לא מצי למשקלינהו חייב והא דנקט צלולין ועכורין משום דסתם צלולין מצי שקיל להו בר אמוראה וסתם עכורין לא מצי שקיל בר אמוראה:

וה"מ דאדייה אדויי. משמע הכא דלא חשיב הגבהה כי אדייה אדויי בלא נטילה בידו אע"פ שעומד באויר למעלה מג' קודם שיפול לגמרי וכן בהניזקין (גיטין דף נט:) גבי עני המנקף בראש הזית וקשה דבפ"ק דב"מ (דף ט. ושם [כ]) אמר גבי טלית שראשו אחד על העמוד וראשו אחד מונח ע"ג קרקע שאם הגביה אדם ראשו המונח ע"ג קרקע ונתק ראש שע"ג העמוד להביאו אצלו שהוא קונה מטעם הגבהה ואי משיכה קאמר התם אמאי נקט ראשו אחד ע"ג העמוד אלמא חשיב הגבהה הואיל ומביאו על האויר למעלה מג' וי"ל דהתם חשיבא הגבהה טפי לפי שראשו אחד אוחז בידו א"נ התם מיירי כגון שידו כ"כ בגובה כשינתקנו לא יפול ראשו לארץ אלא יהא מוגבה ג' מעל הארץ וא"ת דבסוף שילוח הקן (חולין דף קמא:) משמע דכי טריף אקן ומתגבהי יונים דחשיבא הגבהה לקנות אע"פ שאין תופס בידו וי"ל דדוקא הכא ובהניזקין לא חשיבא הגבהה דאיכא תרתי לגריעותא דלא תפסם וגם אין מגביה אלא משפיל אבל יונים דמתגבהי חשיבא הגבהה אבל אם היו נופלין למטה ע"י טריפת הקן לא היה קונה כיון שאין תפוס בידו כלל ולפי' זה הו"מ לפלוגי הכא באדייה אדויי בין דרך ירידה לדרך עלייה אלא דניחא ליה לפלוגי בדרך ירידה גופיה בין אדייה אדויי בין שקליה בידיה אי נמי אין חילוק בין דרך ירידה לדרך עליה דאפילו דרך עליה לא קני הכא באדייה אדויי לפי שאין דרך הגבהה בזה הענין אבל ביונים שהן בעלי חיים דרך הגבהה בכך כמו קורא לה והיא באה או הכישה במקל ורצתה לפניו דחשיב משיכה אף על פי שהלכה מאליה ומיהו אם היו היונים יורדים ע"י טריפת הקן לא חשיב הגבהה אלא עלייתם דוקא:

השף מטבע של חבירו פטור. נראה דרבה סבר פסלתו מלכות לא הוי כנסדק דאי הוי כנסדק אם כן כ"ש דשף מטבע הוי כנסדק והרי חסריה טובא ואמאי פטור: **מתיב רבא הכהו על עינו וסמאה על אזנו וחרשה עבד יוצא בהן לחירות.** ואמאי והא לא חסריה דאין בו פגם וחסרון אלא כיון שקלקלו חייב אע"פ שאין בו שום פגם וחסרון והואיל וכן הוא ה"נ ליחייב ומשני רבה לטעמיה כו' ויש שם חסרון טיפתא דדמא דנפלה באזניה וכיון דיש חסרון באותו קלקול חייב על כל הקלקול כמו בשפייה דחייב בכל הקלקול דליחייביה על מה שחסריה לא היה צריך רבה להשמיענו דחייב וא"ת ואמאי עבד יוצא בהן לחירות הא בעינן מומין שבגלוי דומיא דשן ועין ובחרשו היכי הוי בגלוי וי"ל נהי שאין ניכר בו כלום כשהוא ישן או עומד במקום אחד ושותק מכ"מ כיון דלפי מנהגו שמתנהג והולך ניכר שהוא חרש חשיב מום שבגלוי ועי"ל דאין צריך שיהא קלקול בגלוי אלא שהאבר שיש בו קלקול יהא בגלוי:

הצורם אוזן פרתו של חבירו פטור. והא דתנן לעיל (דף נו:) גזל בהמה ונתעבדה בה עבירה או שנפסלה מעל גבי המזבח אומר לו הרי שלך לפניך ונפסלה היינו שנפל בה מום דאי נרבעה היינו שנעבדה בה עבירה ומשמע דוקא שנפסלה מאיליה אבל הטיל בה מום בידים חייב וי"ל דמתני' איירי בבהמה קדושה דודאי לגבי מזבח קיימא: **הא קמ"ל דאפי' מלאכה דלא מינכר היזיקה.** תימה דבפרק הניזקין (גיטין דף נג. ושם [ל]) פריך מהכא למ"ד היזק שאין ניכר שמיה היזק דעושה מלאכה במי חטאת ובפרת חטאת פטור ואי שמיה היזק אמאי פטור ומאי קושיא הא אפי' בצורם אוזן דמינכר פטור משום דסתם שוורים לאו לגבי מזבח קיימי וא"ל דהתם פריך מפרת חטאת דפרה אדומה דדמיה יקרים פשיטא דלגבי מזבח קיימא והכא בשמעתין פריך לרבה ממי חטאת דסתם מים לאו למי חטאת קיימי דקודם קידושן דוקא פסלה בהן מלאכה כדתנן במסכת פרה (פ"ד מ"ד) ומים המלאכה פוסלת בהן עד שיטילו את אפר לתוכן ותניא נמי בספרי יכול אף משיקדשו בכלי תלמוד לומר למי נדה וכבר הם מי נדה דע"כ בגיטין (דף נג. ושם) ממי חטאת נמי פריך מדמשני התם מי חטאת ששקל בהן משקלות וי"ל דכיון דנקט מלאכה לרבותא כדקאמר הכא דאפי' מלאכה דלא מינכר היזיקה חייב בדיני שמים א"כ דייק שפיר התם דהיזק שאין ניכר לא שמיה היזק אין כאן שום רבותא במאי דנקט מלאכה כיון דבכל מקום חשיב שאינו ניכר כניכר ועוד יש לומר דרבה סבר דהיזק שאין ניכר לא שמיה היזק אבל למ"ד שמיה היזק כ"ש דמחייב בצורם דמינכר טפי ורבא דפריך בשמעתין לרבה סבר בצורם הוי מינכר היזיקה וחייב אפי' למ"ד היזק שאין ניכר לא שמיה היזק כדאמר מלאכה דלא מינכר היזיקו אבל צורם דמינכר היזיקו הכי נמי דמחייב וא"ת והיאך יכול אדם לפסול פרתו של חבירו והא בעינן עובד דומיא דעבד דניחא ליה ויש לומר הני מילי בנעשית המלאכה ממילא אבל בעושה המלאכה בידים לא בעיא אלא שיהא ניחא ליה לעושה וכן בהכשר דבעינן יותן דומיא דכי יתן:

עין משפט
נר מצוה

נג א מיי' פ"ד מהלכות מלוה הלכה יא סמג לאוין קסג טוש"ע יו"ד סימן קסה:

נד ב מיי' פ"ז מהלכות חובל ומזיק הלכה יא סמג עשין ע טוש"ע ח"מ סימן שפו סעיף א וסעיף ג בהג"ה:

נה ג מיי' פ"ד מהלכות מעשר שני הלכה יא סמג עשין קלו טוש"ע י"ד סי' שלא סעיף קלח:

נו ד מיי' פ"ז מהלכות חובל ומזיק הלכה יא סמג עשין קע טוש"ע ח"מ סימן שפו סעיף א ועיין שם בסעיף ג בהג"ה:

נז ה מיי' שם הל' יא:

נח ו מיי' שם הלכה ט סמג שם טור ש"ע שם סעיף ג [רב אלפס כאן ובסוף פ"ב דף יג:]:

* * *

לעזי רש"י

אישפריי"ר. לטשטש (ע"י שפשוף). **מרטי"ל.** פטיש. **לימ"א.** פצירה. **אשקרניי"ר [אינקריני"ר].** לחרוץ (חריץ).

* * *

מוסף רש"י

השף מטבע. שף צורתו ולא יוצא בהוצאה (ע"פ רשב"ם ב"ב לב:). **כנגד עינו.** הכהו בכותל כנגד עינו של זה (לעיל צא.) שהכה בכותל והבעיתו בקול ואינו רואה או נתחרש (קדושין כד:). **העושה מלאכה במי חטאת.** ששקל כנגדן משקלות והן נפסלין במלאכה (לעיל נו.) מי חטאת דפרה אדומה וכן פרה עצמה נפסלין במלאכה, דכתיב אשר לא עלה עליה עול, ובמי חטאת כתיב למשמרת למי נדה, ותניא בספרי מה ת"ל שיכול אין לי שתהא מלאכה פוסלת אלא בפרה, ומנין אף במים ת"ל למשמרת למי נדה, כלומר שיהיו משומרות לכך ולא לדבר אחר (גיטין נג.). **פטור מדיני אדם.** לשלם (שם) להיזק שאינו ניכר לא שמיה היזק (לעיל נו.). **וחייב בדיני שמים.** פורענות לשלם לרשעים שנתכוין להפסיד את ישראל (גיטין נג.).

מסורת הש"ס

א) [מע"ש פ"א מ"ב], ב) [ירושלמי (פ"ב) [פ"א ה"א] דמע"ש], ג) לעיל נא. קדושין כד:, ד) לעיל פו., ה) [קדושין סו.], ו) גיטין נג. לעיל נו., ז) לעיל לג:, ח) נ"א ועל כרחך, ט) רש"ל, י) [פרה פ"ה מ"ד], כ) [ד"ה הואיל], ל) [ד"ה בדיני],

* * *

תורה אור השלם

1. וְנָתַתָּה בַּכָּסֶף וְצַרְתָּ הַכֶּסֶף בְּיָדְךָ וְהָלַכְתָּ אֶל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר יְיָ אֱלֹהֶיךָ בּוֹ:

דברים יד כה

* * *

הגהות הב"ח

(א) גמרא נפלת ליה באודניה:

* * *

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] תוס' ד"ה עד י' וכו' עד עשר בתמניא יהיב ליה תמניא. עיין ים של שלמה בפירקין סי' טו ובשו"ת מהר"א ששון ר"ס קנג בביאור דבריהם:

* * *

רבינו חננאל

כי הא דרב פפא ורב הונא בריה דרב יהושע עבדו עובדא בזוזי דאגרדמים טייעא עד עשרה תמניא, פיר' אם הוסיפו על המטבע שנים על השמנה שהן רביע מבפנים וחומש מבחוץ והשער אחד מה שהיה נמכר במטבע הראשון בעשרה כן גם עכשיו במטבע שהוסיפו עליו נמכר אע"ג דלענין כספא שבח, לענין משא ומתן לא שבח כלום הוא שאמרו חכמים נותן לו מטבע היוצא באותה שעה, אבל אם שבח לענין משא ומתן אפילו כל שהוא אסור וכן הלכה. ואם הוסיפו עליו יתר משנים בעשרה נותן לו ממטבע הראשון דקימא לן כדמתריץ רבין ותני למתניתין לא את המותר בלבד מחזיר לו. והני מילי בצלולין דקא חזי ליה אבל עכורין דלא קחזי ליה לא והני מילי דאדייה אדויי אבל שקליה בידיה מיגזל גזליה והשבה בעי. ובמים צלולין לא אמרן אלא דאדייה אדויי, אבל מטא לידיה מגזל גזליה והשבה בעי. פי' שגלגלו ולא הגביהו. אבל הגביהו, קנאו. וה"מ דמחייה בקורנסא וטרשיה. פ"א וטרסיה. פירוש מחה בליטות הירכות של אותיות המצויירות במטבע. אבל שפייה בשופינא חסורי חסריה. וזכות אותו טחון, תרג' ושפית יתיה בשופינא. אמר רבא הצורם אזן פרתו של חבירו פטור, מ"ט פרה כדקיימא קיימא לא עבד בה ולא מידי, כולהו שוורים לאו לגבי מזבח קיימי. פי' סדק אזן הבכור או מיעכו ועשה בו רושם.